

Meghalt Törőcsik Mari

FOTÓ: MTI/KALLOS BEA

GYÁSZ Hosszas betegség után tegnap hajnalban, életének 86. évében elhunyt Törőcsik Mari, a nemzet színésze. A Kossuth-nagydíjas, kétszeres Jászai Mari- és Balázs Béla-díjas színésznő halála az egész színházi világot mélyen megrázta. A Nemzeti Színház bejáratánál Törőcsik Mari-emlékhelyet alakítottak ki, ahol tegnap többek között az emberi erőforrások minisztere, Kásler Miklós, a kultúráért felelős államtitkár, Fekete Péter, a Nemzeti Színház vezérigazgatója, Vidnyánszky Attila, valamint a színház társulatának tagjai is egy-egy szál sárga rózsát helyeztek el – a sárga rózsza volt Törőcsik Mari kedvenc virága. A színművész tisztelői a hét minden napján 10 és 21 óra között helyezhetik el virágaikat az emlékhelyen. Törőcsik Mari temetése szűk családi körben lesz.

KIVÉTELES MŰVÉSZ

Törőcsik Mari nem csak a színpadon tudott óriás lenni

Búcsú Törőcsik Maritól

GYÁSZ A nemzet színésze és a nemzet művésze, a legendás színésznő, a magyar színház felejthetetlen alakja életének 86. évében hunyt el.

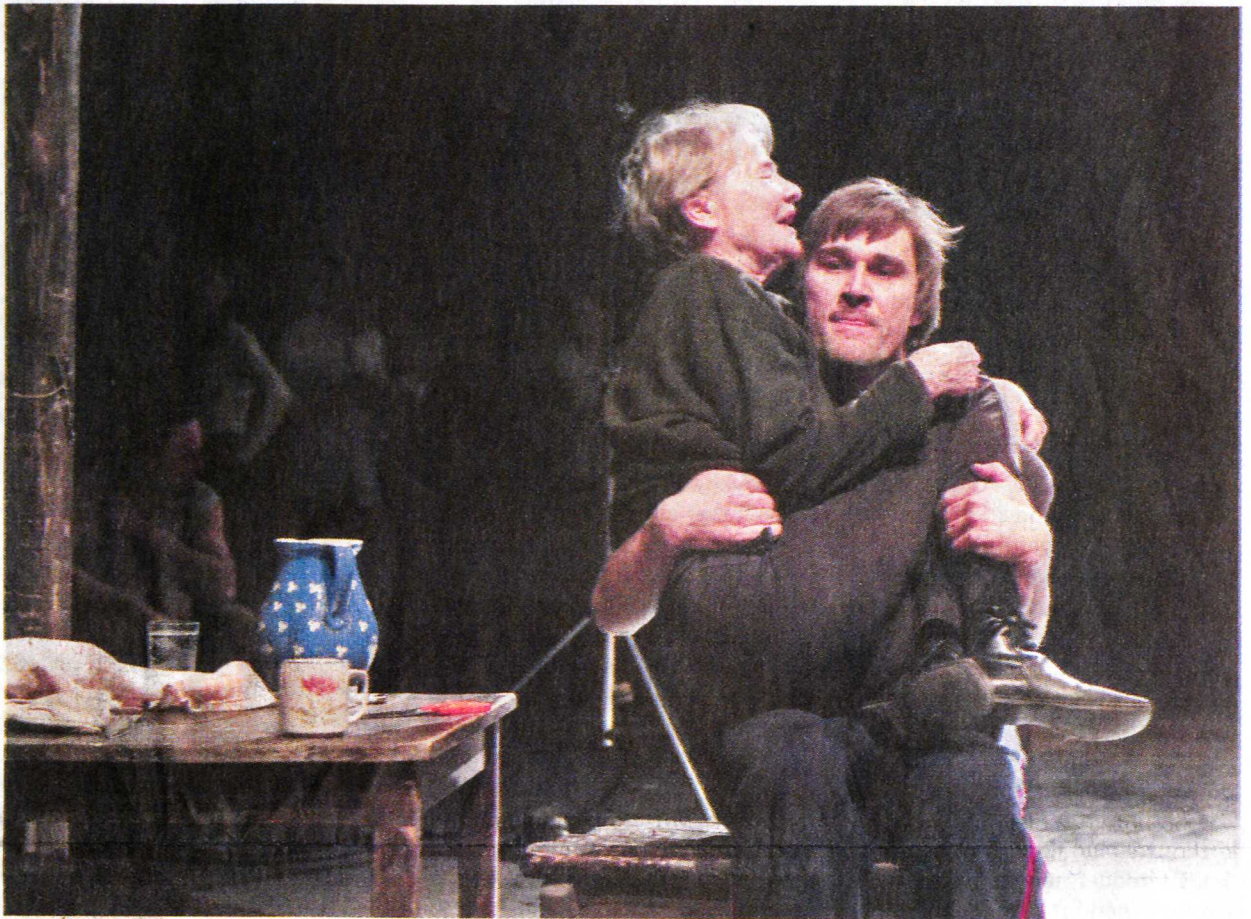
BALOGH GYULA

Legutolsó filmjében, Mészáros Márta mozijában egy élet és halál között lebegő nőt játszott. Önmagát, ki más. Tudtuk róla, hogy beteg. A filmbe bele is vették, hogy néhány éve Törőcsik Mari visszajött a klinikai halálból, az egyik kezét ugyan nem tudta ugyanúgy használni, mint korábban, de teljes értékűen jött vissza, és játszott, közöttünk volt, nem is akárhogy. Úgy, ahogy csak ő tudott. Örökös visszatérő, túlélő volt és maradt is. Hiába vonult vissza kényszerből egy ideje Velemre, hiába betegeskedett, hiába küzdött óriási hittel és elszánással, amikor megvillantotta újra egy gesztusát, azonnal színésznővé vált. A Törőcsikké. Hirtelen eltűnt a törekenysége, az esendősége. Képes volt megnőni, hatalmassá válni. Igazi átváltozóművész volt. Bármit el tudott játszani. Sok személyes emlék fűz hozzá. És sok benne a csúcspont. Mindig képes volt reagálni, önmagára, a helyzetre, a partnerre, a mesterre. Állandóan mondogatta, hogy neki megadatott igazi mesterekkel találkozni. Ljubimovval, Menzellel, Vasziljevvel, Makkal, Zsámbékival.

Emlékszem, hogy miután visszajött a klinikai halálból, Kaposváron a nagy orosz mester, Anatolij Vasziljev rendezésében eljátszotta Marguerite Duras Naphosszat a fákon című darabjának a főszerepét. Az anyát. Az ő kedvéért újra zárandokhely lett Kaposvár. Aki csak tehette és befért a nézőterre, ment, hogy lássa Törőcsiket. Az előadást több mint félórás monológgal ő kezdte. Örület volt, amit csinált. Láthattuk, ahogy a színpadon hozza formába saját magát. Hogy aztán kiteljesedjen és szárnyaljon. Az, aki nemrég még az életéért harcolt, birtokba vegye újra a színpadot, és megmutassa, mit is tud. Olyan volt, mint egy újrakezdő színész vizsgája. Árnyalatok, részletek, suttagások és sikolyok. Meg is állt egy kicsit a jelenet után az előadás, merthogy senki sem akart hinni a szemének.

Egy másik csúcspont: lassan húsz éve, a Katona József Színházban Zsámbéki Gábor rendezésében eljátszotta Weöres Sándor Szent György és a sárkány című művében Ingangát, a százéves anyakirálynét. Egyszer csak Nagy Ervin az ölébe kapta. És akkor megtörtént a csoda. Néhány kölcsönös gesztust követően Törőcsik kacérkodni kezdett a férfival. Egy pillantásra, mint egy tündéri varázsütésre, kortalanul csábítóvá. A mosolya, a hangja, a tartása, a játékos incselkedése pillanatok alatt egy nő teljes fegyvertárát képes volt megmutatni.

Sokszor mesélte, hogy mielőtt színpadra lép, szorong, nincs önbizalma. De aztán ahogy közeledik a perc, úgy lesz egyre erősebb. Amikor pedig belép a közönség elé, elillan a lámpaláza, már csak a

FOTÓ: NÉPSZAVA

ÁTVÁLTOZÁS

Trill Zsolt karjában Vidnyánszky Attila emlékezetes rendezésében, A szarvassá változott fiúban. Törőcsik Mari színpadi átváltozásait sosem lehet felejteni

Tehetségével utat tört, nem hagyta bedarálni, utálta a színházi szakmában szított ellentéteket: Törőcsik Mari sok mindenben kivétel volt

feladattal törődik, megszűnik minden, ami hátráltatná.

Törőcsik hatalmas szakmai utat járt be. Csak a filmszerepeinek listája Bérczes László beszélgető könyvének végén öt és fél oldalt tesz ki: a Körhintától (1955) a már említett Aurora Borealis – Északi fényig. (2016). Igazi filmsztár volt, a szó jó értelmében. A közönségen kívül a nemzetközi filmes szakma is a vállára vette. A hetvenes évek közepén nyerte el Cannes-ban a legjobb színésznő díját – akkor, amikor a vasfüggöny mögül még nem volt szokás kiragyogni. De ő kiragyogott, nem is akárhogy. A Heves megyei kis faluban, Pélyen született Törőcsik a színészetével bebizonyította: a tehetség képes utat törni. Sokan tűzik ki maguknak ezt a közhelyként elkoptatott célt. Keveseknek sikerül, Törőcsik ezen kivételek egyike.

De másban is kivétel volt. Mégpedig abban, hogy nem hagyta magát bedarálni. Pártok, politikusok keresték a kegyeit. De ő ösztönösen ugyanazzal a mércével mért. Hiába hívták bárkinek az ország vezetőjét, Törőcsiktől ugyanazt kapta, a színésznő nem esett hanyatt egyikük előtt sem. Annyit adott magából mindegyiknek, amennyit ő gondolt. Leginkább partnerük volt, és a figyelmével ajándékozta meg őket. De nem vált alattvalóvá, sohasem adta el magát. Én ezert is tiszteltem nagyon. Az egyik kerek születésnapjára a Nemzeti Színházban rendezett gálára ő maga hívta meg a vendégeket. Sőt az ülésrendet is ő határozta meg. Tudta, hogy kit ki mellé ültessen. Utálta a szakmában szított ellentéteket. Minden alkalommal elmesélte, hogy ugyanúgy jobban van Jordán Tamással, Alföldi Róberttel, Vidnyánszky Attilával (a Nemzeti volt igazgatói és jelen-

FOTÓ: FORTEPAN/SZALAY ZOLTÁN

legi direktora). Nem hajlandó különbséget tenni, ugyanúgy örül, ha Jordán vagy Vidnyánszky látogatja meg Velemen.

Imádott fiatal alkotókkal dolgozni. Képes volt örökké nyitott és kíváncsi maradni. Nemrég egy alkotócsoport kérte, hogy vegyen részt az egyik produkciójukban. Az Ördögkatlan Fesztiválon mutatták be az előadást. Csak a hangjával volt jelen. Mégis mindenki megkönnyezte, ahogy Pilinszkyt szavalt és ahogy reagált civilben az őt körülvevő fiatalokra.

Távozásával elszállt az a bizonyos körhinta. De a már többször emlegetett utolsó filmjében az orvos azt mondta: „az ember képtelen megérinteni a saját orrát a nyelvével, de ezenkívül bármi megtörténhet vele”. Nos, ahogy aztán Mészáros Márta mozijából kiderült: Törőcsiknek szimbolikusan még ez is sikerült, ő képes volt megérinteni a saját orrát a nyelvével.

ÖSSZHANG

1961-ben a Magyar Rádió 1-es stúdiójában, az Egri csillagok hangjátékának felvételén Bodrogi Gyulával. Itt még férj és feleség voltak, ám mindörökké jó barátok maradtak